

ผลิตสื่อ(นักเรียนต้องช่วยหารูปภาพเพิ่ม ต้องช่วยวาดแผนที่ นักเรียนต้องทำเนื้อหาในบัตรงานเพิ่มขึ้น) การทำให้สื่อธรรมดา(รูปภาพและของจริงบางสิ่ง)ที่ครูผลิตขึ้น มีความหมาย(นักเรียนต้องขบคิดต่อ) และใช้ได้คุ้มค่า ใช้ได้หลายงาน(นำมาใช้ในนิทรรศการทางวิชาการของโรงเรียน พัฒนาไว้สอนนักเรียนรุ่นต่อไป นำแต่ละส่วนเช่นเรื่องภาษา มาเขียนเป็นหนังสือเรียนที่แต่งโดยนักเรียน) การเตรียมการสอน การสอนอย่างเป็นระบบ

4) ครูสามารถคิดประยุกต์นำความรู้ไปสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หลังจากการร่วมงานกันสอนเรื่องภาคต่าง ๆ ต่อมาเมื่อครูท่านหนึ่ง เกิดความคิดประยุกต์สิ่งที่พบเห็นจากการมาเป็นวิทยากรให้ครูผู้นำ ไปคิดโครงการใหม่ให้โรงเรียนชื่อ โครงการฝึกอาชีพชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยุทธวิธีนี้นับว่า เป็นการสร้างความร่วมมือร่วมใจ และร่วมกันใช้สติปัญญาและความสามารถที่ก่อประโยชน์ให้แก่นักเรียนและส่วนรวม ทำให้ทุกคนเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จและความดีงามที่ตนได้กระทำร่วมกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ และส่งเสริมให้ทุกคนได้ใช้ความสามารถและพัฒนาศักยภาพของตนต่อไป

2.4.4 การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

การจัดนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ได้แก่ การจัดให้มีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ไปสังเกตการสอนของครู โดยสุ่มสังเกตครูเดือนละ 1 ครั้ง โดยมีเครื่องมือให้ครูประเมินตนเอง และนำข้อประเมินที่ต้องการปรับปรุงขึ้นมาคิดวิธีการปรับปรุง โดยผู้นิเทศช่วยให้คำปรึกษาแนะนำ และหาแหล่งข้อมูลมาช่วยเหลือ

2.4.5 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครู

จากการที่ครูได้รับการกระตุ้น ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งจากผู้บริหารและครูผู้นำของโรงเรียน ครูจำนวนหนึ่งของโรงเรียนประมาณ 50% ได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนไปได้ในระดับหนึ่งแล้ว และมีแนวโน้มที่อีกส่วนหนึ่งจะมีการพัฒนาไปในทางที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ หากได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง จากการสอบถาม ครูได้ประเมินการปฏิบัติการสอนของตนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาจำนวน 30 รายการ ในปัจจุบันเทียบกับในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540ว่า แต่เดิมตนปฏิบัติได้น้อยถึง 21 รายการ แต่ในปัจจุบันมีการปฏิบัติได้ในระดับน้อยเพียง 1 รายการ คือเรื่องการจัดหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนั้นอีก 29 รายการ ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยเรื่องที่ปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุดมีอยู่ 7 รายการ ได้แก่ เรื่อง (1) การให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ (2) การคิดและหาแนวทางมาใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอน (3) การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง (4) การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ (5) การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน (6) การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและ

ความถนัดของผู้เรียน และ (7) การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน ดังแสดงในตารางที่ 2 ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับข้อมูลที่นักเรียนให้ในรูปแบบสอบถาม ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2540 ในอดีตก่อนปี พ.ศ. 2540 และในปัจจุบัน

การปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้	ในอดีต ก่อนปี พ.ศ. 2540		ปัจจุบัน หลังปี พ.ศ. 2540	
	การปฏิบัติ X	ความหมาย	การปฏิบัติ X	ความหมาย
ท่านปฏิบัติตามแนวคิดต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด				
1. การสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน	2.25	น้อย	2.50	มาก
2. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	1.75	น้อย	2.87	มาก
3. การให้ผู้เรียนแสวงหาหรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง	2.0	น้อย	3.00	มาก
4. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือทำ	2.44	น้อย	3.50	มากที่สุด
5. การให้ผู้เรียนใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	1.87	น้อย	3.00	มาก
6. การให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน	2.62	มาก	3.00	มาก
7. การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้	3.00	มาก	3.62	มากที่สุด
8. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และดำรงชีวิต	2.75	มาก	3.12	มาก
9. การวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนการสอน	2.44	น้อย	2.75	มาก
10. การคิดหรือแสวงหาแนวทางต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	2.62	มาก	3.62	มากที่สุด
11. การนำแนวคิดแนวทางมาลงใช้จริงในห้องเรียน	2.50	มาก	3.37	มาก
12. การสังเกตผลและเก็บข้อมูลการทดลองใช้	2.00	น้อย	2.62	มาก
13. การนำผลการทดลองมาใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป	2.00	น้อย	2.75	มาก
14. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูและชุมชน	2.19	น้อย	2.62	มาก
15. การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ	2.38	น้อย	3.0	มาก
16. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	3.78	มากที่สุด	3.38	มาก
17. การบูรณาการคุณธรรม และค่านิยมในวิชาต่าง ๆ	2.87	มาก	3.12	มาก
18. การจัดหลักสูตรท้องถิ่น	1.71	น้อย	2.37	น้อย
19. การจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน	2.25	น้อย	3.50	มากที่สุด
20. การฝึกทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน	2.25	น้อย	3.50	มากที่สุด
21. การฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน	2.50	มาก	3.50	มากที่สุด
22. การฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ให้แก่ผู้เรียน	2.37	น้อย	2.87	มาก
23. การฝึกทักษะการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน	2.12	น้อย	3.25	มาก
24. การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	2.88	มาก	3.62	มากที่สุด
25. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้	2.00	น้อย	3.37	มาก
26. การให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้	1.75	น้อย	2.50	มาก
27. การส่งเสริมและใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	2.12	น้อย	2.75	มาก
28. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้	2.25	น้อย	3.25	มาก
29. การช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน	2.25	น้อย	2.50	มาก
30. การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย	2.25	น้อย	2.88	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงครูมีการปฏิบัติในระดับน้อย

นอกจากนั้น จากการสังเกตกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนพบว่า ครูที่โรงเรียน คิดว่าสอนได้ดี มีลักษณะเป็นคนใจเย็น ยิ้มแย้ม พูดคุยกับเด็กด้วยคำพูดที่ดีชมเด็ก (ครูส่วนใหญ่เห็นว่าการฝึกระเบียบวินัย โดยใช้เพลงนิทานตามคู่มือชุดเตรียมความพร้อมของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และใช้น้ำเสียงให้เด็กรับรู้อารมณ์ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัด มีการให้เด็กลงมือปฏิบัติ เช่น ให้งมือเพาะถั่วงอก เขียนโครงงาน วาดภาพระบายสี ให้เด็ก ทำงานกันเป็นกลุ่ม มีใบงานเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน มีการแบ่งกลุ่มเด็กตามความสามารถ ให้เด็กคิดเองทำเอง ครูตรวจสอบและให้คำปรึกษาแนะนำ มีการจัดสิ่งแวดล้อมเช่น จัดทำป้ายและบอร์ดให้ความรู้เด็ก มีการใช้สื่อมากขึ้น มีการใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่ได้รับการอบรมมาผสมผสานกัน เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นและมีการเปลี่ยนกิจกรรมถ้ารู้สึกว่าเด็กไม่สนุก ครูมีการสอนเป็นทีม จัดกิจกรรมที่แตกต่างกันให้แก่เด็กที่มีความสามารถต่างกัน มีการช่วยกันดูแลเด็ก มีการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน มีการบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและสรุปเป็นภาพรวมของห้อง มีการบันทึกผลการสอบหลังสอน และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการสอนครั้งต่อไป ครูมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งผู้บริหารด้วย ครูผู้สอนมีความเห็นว่า การประเมินเป็นสิ่งดี เพราะช่วยกระตุ้นให้ทำงานดีขึ้นและการเป็นกัลยาณมิตรกับเด็ก ทำให้เด็กมีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น ครูที่สอนเป็นคณะกล่าวว่า การแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มตามความสามารถ ช่วยให้ครูสามารถดูแลให้คำแนะนำแก่เด็กได้ใกล้ชิดขึ้น และพบว่าเมื่อครูให้คำแนะนำและกำลังใจเด็กสามารถใช้ความคิดของตนในการแก้ปัญหาได้ ครูให้สัมภาษณ์ว่า แต่ก่อนการสอนเป็นการบอกเด็กและให้เด็กทำตามแบบฝึกหัดเป็นส่วนใหญ่ ครูมีความเห็นว่า โรงเรียนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ไปแล้วถึง 60% ได้จากความสำเร็จของครูในการเขียนแผน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ดีขึ้น สภาพอาคารอาคารเรียนดีขึ้น ห้องเรียนมีบรรยากาศและสีสนมากขึ้น และกล่าวว่าตนมีศักยภาพในการพัฒนาอยู่ในระหว่าง 60-70 % จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กพบว่า ถ้าครูสอนดี เด็กจะตั้งใจฟัง แต่ถ้าครูสอนแล้วเด็กไม่รู้เรื่องไม่เข้าใจ เด็กจะคุยกันหรือทำกิจกรรมอื่น

ส่วนครูธรรมดาโดยทั่ว ๆ ไป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะเป็นการนำเสนอความรู้โดยครู ครูจะอธิบายและพูดคุยซักถามนักเรียน และให้นักเรียนบางคนขึ้นมาทำกิจกรรมโดยมีสื่อให้เด็กใช้บ้าง กิจกรรมที่ทำมักเป็นกิจกรรมเดี่ยว เด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น มักเป็นมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก ต่อจากนั้นจึงให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด และครูคอยเดินดู และตรวจสอบความถูกต้อง สำหรับครูที่นักเรียนกลัว คือครูที่ดุ ครูมักจะสอนโดยการอธิบาย โดยยืนถือไม้ (ใช้ชี้กระดาน) อยู่หน้าห้อง แล้วเรียกให้เด็กตอบ ถ้าเด็กตอบผิดครูจะดุและเืองไม้ทำท่าจะตี หรือไม่ก็ใช้การพูดขู่หรือเหน็บแนม ครูมักจะคุมเด็กอยู่หน้าห้องไม่ค่อยเดินดูเด็กหลังห้อง เด็กที่อยู่หลังห้องมักแอบเล่น เช่น เล่นเป่ายิงฉุบกัน นักเรียนจะไม่กล้าสบตาครู เมื่อครูให้ทำกิจกรรม จำทำด้วยความไม่แน่ใจ ก่อนตอบมักจะถามครูก่อนว่า “ใช่มั้ย” เด็กจะ

แสดงความหวาดกลัว ไม่กล้าตอบ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น พูดด้วยเสียงเบา ๆ ส่วนเด็กที่ขี้น้อย หรือนั่งอยู่หลังห้องจะพูดคุยเล่นกันและแซวครูเมื่อครูพูดผิดและจะแสดงความดีใจถ้าได้ออกไปทำกิจกรรม นอกห้อง

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่ดีในทัศนะของครู ครูกล่าวตรงกันหลายท่านว่า การเรียนรู้ที่ดีคือการให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนจากการปฏิบัติจริง จากการเล่น มีกิจกรรมให้เด็กทำเพื่อให้เกิดความสนุก และมีสื่อมากขึ้น ให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มให้เด็กคิดเอง (เช่นคิดโจทย์เอง) ให้แสดงความคิดเห็น ครูกล่าวว่า ครูต้องปรับตัวให้เข้ากับพระราชบัญญัติการศึกษา NTQ ทำให้ต้องเปลี่ยน ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายและหลักสูตร สิ่งที่ครูได้ปรับเปลี่ยนชัดเจนก็ได้แก่เรื่องการเตรียมการสอนและสื่อ การเขียนแผนเปลี่ยนไปจากเดิม แต่เดิมยึดหนังสือเป็นหลัก ปัจจุบันเขียนโดยยึดจุดประสงค์เป็นหลัก มีการดูความสามารถและความต้องการของเด็ก มีการนำปัญหาที่พบมาวิเคราะห์เขียนแผนในครั้งต่อไป หากิจกรรมสนุก ๆ ให้เด็กทำ มีการเตรียมเอกสารใบงานและสื่อให้เด็กใช้มากขึ้นและมีการประเมินการสอนโดยตนเองและโดยเพื่อนร่วมงานและครูเห็นด้วยกับการสอนเป็นคณะ อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติ ครูก็ยังมีการใช้แนวคิดเดิมอยู่บ้าง เช่น ครูเห็นว่า “ถ้าเด็กเขียนคำผิด ต้องตีเด็ก เพราะไม่มีวิธีใดที่จะทำให้เด็กเขียนไม่ผิด”

นอกจากนั้นครูยังได้ให้ข้อเสนอแนะและระบุปัญหาและความต้องการของครูในการพัฒนาการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ครูบางคนยังไม่เข้าใจชัดเจนในระบบการทำงานของโรงเรียน ผู้บริหารควรช่วยสร้างความเข้าใจทุกฝ่ายให้ชัดเจน
- 2) ครูสนใจที่จะทำวิจัยในชั้นเรียน แต่ครูไม่มีเวลาพอ เนื่องจากต้องทำงานที่นอกเหนือจากการทำงานในห้องเรียน
- 3) ครูต้องการห้องเรียนที่มีจำนวนเด็กพอเหมาะ คือ ประมาณ 25 คน เพื่อที่จะได้ดูแลเด็กได้ทั่วถึง
- 4) ครูต้องการความรู้เพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1 เรื่องหลักสูตร
 - 4.2 เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน
 - 4.3 เทคนิคใหม่ ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ
 - 4.4 เทคนิควิธีการในการฝึกให้นักเรียนคิด
- 5) ครูต้องการห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ

6) เสนอแนะให้โรงเรียนสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองในเรื่องระบบการทำงานและแนว
การอบรมของโรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองช่วยส่งเสริมเด็กที่บ้านอย่างต่อเนื่อง (เช่น เรื่องความสะอาด) จะ
ทำให้สามารถพัฒนาเด็กอย่างเต็มที่

7) โรงเรียนต้องการเงินทุนในการพัฒนาบุคลากร

8) โรงเรียนสนับสนุนให้ครูมีการสอนเป็นคณะมากขึ้น

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ นักเรียนได้ให้ข้อมูลว่าโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยเป็นเมื่อ 3 ปีก่อนในหลายเรื่องดังนี้

1) เมื่อก่อนครูไม่เคยขอความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน แต่ปัจจุบันมีบ้าง เช่น เคยบอกครูใหญ่ว่าอยากให้หนังสือนิทานในห้องสมุดครูใหญ่ก็นำมาให้ ครูเคยขอความคิดเห็นเรื่องการดูแลรักษาโรงเรียน ครูใหญ่ให้เขียนบอกว่า อยากให้ทำอะไรบ้าง เด็กก็ได้เสนอแนะ อยากให้มีกีฬาหลาย ๆ สี่ ให้มีการแสดง เป็นต้น

2) เมื่อก่อนครูจะบอกเกือบทุกอย่าง แต่ตอนนี้ครูให้คิดเอง ทำเอง

3) เมื่อก่อนไม่มีกิจกรรมการเดิน การรำ (เพราะเกรงว่าจะผิดข้อปฏิบัติตามหลักศาสนา)
ตอนนี้ครูให้นักเรียนจัดงานวันเด็ก มีการเดิน การรำได้

4) ปัจจุบันครูสอนให้นักเรียนดีขึ้น เข้มงวดขึ้น จัดกลุ่มให้นักเรียนมากขึ้น มีชมรมให้เด็กเลือกทำตอนเย็น

5) ผู้บริหารซื้อธงให้โรงเรียนหลายอย่าง เช่น อุปกรณ์กีฬา ให้คนจัดดูแลต้นไม้ ให้ทุน ให้
สมุด แจกของ

6) ครูให้นักเรียนได้เรียนตามความสนใจและความถนัด เช่น มีชมรมให้เด็กเลือกทำ วิชา
เกษตร ให้เลือกปลูกอะไรก็ได้

7) ครูให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด การแก้ปัญหา การเผชิญสถานการณ์ เช่น ให้ทำงานเป็นกลุ่ม ให้ทดลอง ให้ช่วยกันสรุป ตามคำถามให้คิดและตอบ

8) ครูให้นักเรียนได้ลงมือทำและปฏิบัติ เช่น ให้ทดลองทำอาหาร ให้ทำโครงงาน ภาษาไทย ให้ปลูกต้นไม้ ให้เล่นกีฬา ให้วาดรูป ให้ทดลอง

9) ครูให้นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชน เช่น ครูไปหาต้นสาบเสือมาทำยาสมุนไพร ครูให้ไปดูตามบ้านว่ามีประชากรกี่คน ทำอาชีพอะไร ครูให้เอาของขวัญไปให้คนยากจน ครูให้ออกไปวาดรูปตามใจที่ถนนใหญ่และชายคลอง และครูพาไปเขาดิน เป็นต้น

สรุปได้ว่า ครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนดังนี้

ก. วิธีการที่ครูใช้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง

- (1) เข้ารับการอบรมในเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้และที่หน่วยงานอื่นจัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
- (2) ติดตามข่าวสาร และอ่านจากหนังสือเอกสารที่โรงเรียนหรือครูใหญ่หามาให้
- (3) สอบถามและขอคำปรึกษาแนะนำจากครูผู้นำหรือครูที่ตนเชื่อถือ
- (4) นำความรู้ที่ได้เรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการเตรียมการสอน โดยมุ่งให้สอดคล้องกับ

พระราชบัญญัติการศึกษา

- (5) ครูบันทึกผลการสอนและนำผลการสอนไปใช้ในการปรับปรุงการสอน
- (6) ครูประเมินตนเอง และประเมินเพื่อนครู และนำผลการประเมินไปปรับปรุงตนเอง

ข. วิธีการที่ครูใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

(1) พยายามจัดสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพและจิตใจ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ให้ความเป็นมิตร ความอบอุ่น และความรู้สึกปลอดภัยแก่เด็ก พยายามจัดหาหรือจัดทำสื่ออุปกรณ์ขึ้นใช้มาก ๆ

(2) พยายามจัดเนื้อหาสาระหลักสูตรให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยยึดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรเป็นหลัก และจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอีกส่วนหนึ่ง รวมทั้งเลือกวิธีการสอนที่เด็กสนใจหรือชอบ

(3) การบูรณาการหลักสูตรมีการนำวิชาศิลปะไปผสมผสานกับวิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มประสบการณ์ สปช. และเด็กชอบมาก นอกจากนั้น มีการบูรณาการด้านคุณธรรม โดยจะมีการอบรมเด็กก่อนสอน มีการทำตารางประเมินคุณธรรมในรายวิชาพลศึกษา ให้ครูและเพื่อนประเมินด้วย

(4) การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก มีการเขียนแผนการสอนที่ชัดเจนเป็นระบบ มีการใช้เทคนิคใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ มีการออกแบบสอบถามเป็นบางครั้ง เช่น ตอนกลางเทอม เมื่อเห็นว่าเด็กเริ่มไม่สนใจ ก็สอบถามว่าอยากเรียนแบบไหน แล้วครูพยายามจัดให้เด็กในสิ่งที่เด็กต้องการ

(5) สังเกตพฤติกรรมเด็กมากขึ้น เพื่อที่จะได้รู้ว่าเด็กชอบการเรียนการสอนแบบไหน ไม่ชอบแบบไหน

(6) พยายามให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยส่วนใหญ่จะใช้ใบงาน โดยใบงานจะประกอบไปด้วยเนื้อหาและรูปภาพ เด็กศึกษาแล้วให้อภิปรายว่ามีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร หรือให้เด็กไปหาความรู้เพิ่มเติม

(7) พยายามให้เด็กได้สืบค้นความรู้มากขึ้น แต่ยังทำได้น้อยเพราะในห้องสมุดมีตำราเกี่ยวกับวิชาที่สอนน้อย ครูจึงค้นคว้ามาให้เด็กบ้าง ให้เด็กติดตามข่าวบ้าง

(8) ให้เด็กมีโอกาสมองมือทำ ลงมือปฏิบัติจริงมากขึ้น และชี้แจงให้เด็กเข้าใจวัตถุประสงค์และความหมายของการปฏิบัติ ให้อิสระแก่เด็กในการเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชอบ ไม่ปิดกั้น (เช่น เด็กชอบเล่นกีฬาอะไร ก็จะอนุญาตให้เล่น ไม่ปิดกั้น ไม่ใส่กฎเกณฑ์ข้อควรปฏิบัติ หรือเด็กอยากอ่านหนังสือเรื่องอะไร ก็ให้เลือกอ่านได้)

(9) พยายามตั้งคำถามให้เด็กคิด ให้อิสระเด็กในการคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง เคารพรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ให้เด็กแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยไม่เน้นการแข่งขัน

(10) พยายามให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

(11) พยายามช่วยให้เด็กทำวิจัย ให้เด็กเห็นผล และให้เด็กเขียนเรียบเรียงการปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้น

(12) ไม่ละเลยพฤติกรรมเด็กนอกห้องเรียน ช่วยส่งเสริมอบรมเด็กมากขึ้น เพราะการเรียนรู้เกิดได้ตลอดเวลา

(13) การวัดและประเมินผล พยายามวัดและประเมินเด็กโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย มีหลักฐานความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็ก

(14) พยายามพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนเวลามารับลูก หรือออกไปพบผู้ปกครองที่บ้าน (กรณีที่มีปัญหา)

(15) มีการเชิญผู้นำศาสนาอิสลามมาสอนศาสนาในวิชาจริยธรรม โดยเฉพาะ

2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

แต่เดิมผู้ปกครองส่วนใหญ่คิดว่า การที่ให้ลูกเข้าเรียน ทำให้ลูกมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนลืมนศาสนา และเด็กผู้หนึ่งไม่จำเป็นต้องเรียนมาก เพราะโตขึ้นมาก็จะแต่งงาน แต่หลังจากมีสนามกอล์ฟกรุงเทพ – กรีนทาวน์ ชาวบ้านได้ไปทำงานเป็นแคดดี้ในสนามกอล์ฟ ได้รับการกระตุ้น การส่งเสริมจากผู้มาเล่นกอล์ฟ ให้ส่งลูกเรียนหนังสือ ก่อปรกับการจะเข้าไปสมัครงานที่ไหน ก็ต้องการคนที่มีการศึกษาและมีผู้รับรอง ชาวบ้านจึงเริ่มเห็นความสำคัญของการส่งลูกเรียนมากขึ้น ปัจจุบันมุสลิมรุ่นใหม่เริ่มเห็นว่าการศึกษากับศาสนาจะต้องไปด้วยกัน ก่อนหน้าที่ผู้บริหารคนปัจจุบันเข้ามา ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนยังมีไม่มากนัก ชุมชนเห็นว่าครูไม่มีความสามารถพอที่จะสอนลูกของเขา ส่วนโรงเรียนก็รู้สึกที่ชุมชนไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือโรงเรียน ปัจจุบันอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนได้เข้าไปสัมพันธ์ประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนมากขึ้น โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการการชุมชน ซึ่งประธานคณะกรรมการให้ความร่วมมือและช่วยเหลืออย่างดี ตามทัศนะของท่านประธาน เห็นว่าโรงเรียนควรจะดูแลและสอนระเบียบวินัย เพราะจะเป็นฐานในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้ดี ท่านเห็นว่าโรงเรียนควรจะดูแลและสอน

ระเบียบวินัย เพราะจะเป็นฐานในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้ดี ท่านเห็นความสำคัญของการศึกษาและยินดีให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

ผู้ปกครองมีความคาดหวังว่าโรงเรียนมีหน้าที่ในการให้ความรู้เด็กและช่วยให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ ผู้ปกครองต้องการให้ลูกเป็นเด็กเก่ง เรียนดี สมวัย ผู้ปกครองได้ยื่นเรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาบ้าง แต่ไม่ค่อยเข้าใจอะไรมากนัก สังเกตจากลูก ครูให้เด็กคิดเอง ศึกษาเองแต่เด็กคิดไม่ได้ ตามไม่ทัน จะกลับมาถามพ่อแม่ บางครั้งเด็กสับสน เพราะครูไม่ได้เริ่มต้นให้เด็กรู้พื้นฐานมาก่อน

เมื่อผู้ปกครองและชุมชนของโรงเรียนได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนหลังจากที่ผู้บริหารได้พยายามเข้าไปประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้ความร่วมมือในหลายด้านดังนี้

- 1) ให้ความคิดเห็นในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ
- 2) แก้ปัญหาร่วมกันกับโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3) เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น
- 4) ให้ความร่วมมือทางด้านสิ่งของและเงินทุนสำหรับเด็ก
- 5) ช่วยกันสนับสนุนผลักดันการของบประมาณสร้างอาคารเรียนหลังใหม่จนเสร็จ
- 6) ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก โดยให้การดูแล ช่วยเหลือเด็กทางการเรียนรู้อยู่ที่บ้าน

ผู้ปกครองและชุมชน แสดงความพึงพอใจและเต็มใจที่จะช่วยเหลือโรงเรียน เพราะเห็นว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน และเป็นผู้ที่จะพัฒนาลูกหลานของตน

2.6 ความสำเร็จของโรงเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ครูส่วนใหญ่ของโรงเรียนประเมินความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับ 50-65% หลักฐานความสำเร็จของโรงเรียนที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1) ด้านโรงเรียนผู้บริหาร และการบริหารจัดการ

1.1) ผู้บริหารได้สนับสนุนส่งเสริมให้ครูพัฒนาความรู้ทางวิชาการโดยไปรับ การอบรม และพาไปศึกษาดูงานและจัดการอบรมให้ครู ดังนี้

ก. การอบรมเรื่อง

สิ่งแวดล้อม	การจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา
การสอนคณิตศาสตร์	การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ISO	การมุ่งคุณภาพการศึกษา
จินตคณิต	โครงการชีวิตสดใสวัยเรียน
การทำแฟ้มผลงาน	ส่งเสริมศักยภาพของโรงเรียนสังกัดกทม.
จริยธรรม	การสอนภาษาไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา

จริยธรรม	การสอนภาษาไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา
การประกันคุณภาพการศึกษา	โครงการอ่านหนังสือให้เด็กฟังให้สนุก
การเขียนผลงานทางวิชาการ	การสอนอย่างไรให้มีความรู้คู่คุณธรรม
การวัดผลการศึกษา	การวิเคราะห์หลักสูตรและการเขียนแผนการสอนวิชาภาษาไทย

ข. การศึกษาดูงาน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ บางเขน กทม.
โรงเรียนบ้านบางกะปิ	โรงเรียนวัดบึงทองหลาง
โรงเรียนวัดดอกไม้ ยานนาวา กทม.	โรงเรียนวิชาการ
สถาบันพระจอมเกล้า ลาดกระบัง	โรงเรียนไซศรีปราโมทย์อนุสรณ์
โรงเรียนกาวีละอนุกุล จ.เชียงใหม่	นิทรรศการงานทางวิชาการ
โรงเรียน ไทย-ญี่ปุ่น	งานนิทรรศการวันครู
โรงเรียนมีนประสาธ	

1.2) ผลการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน

โรงเรียนได้สรุปผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ในภาคต้นปีการศึกษา 2543 ไว้ดังนี้

ชื่อโครงการ	ผลที่เกิดขึ้น
โครงการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน	ครูมีความรู้ความสามารถในการทำงานเพิ่มขึ้น
โครงการประเมินผลและวิจัยในชั้นเรียน	ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้
โครงการผลิตสื่อการสอนเด็กก่อนประถม	ครูสามารถผลิตสื่อการสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียน
โครงการส่งเสริมการอ่าน	นักเรียนอ่านออกและมีนิสัยรักการอ่าน นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
โครงการคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	ครูและนักเรียนมีความรู้ขั้นพื้นฐานคอมพิวเตอร์ 2 โปรแกรม
โครงการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน	นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ
โครงการกิจกรรมประเพณีบุญพัฒนาเยาวชน	นักเรียนได้แสดงความสามารถเต็มศักยภาพในสิ่งที่ถนัด
โครงการโภชนาการเพื่อสุขภาพในปี 2000	ครูและนักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าครบถ้วน
โครงการเพาะเห็ดนางฟ้า	นักเรียนได้ฝึกอาชีพและนำผลผลิตมาทำโครงการอาหารกลางวัน

ชื่อโครงการ	ผลที่เกิดขึ้น
โครงการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรม	นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น
โครงการสวนสวยโรงเรียนงาม	โรงเรียนมีบรรยากาศร่มรื่น
โครงการจัดบริการห้องสมุด	นักเรียนรักการอ่านและการค้นคว้าด้วยตนเอง ครูมีแหล่งค้นคว้า
โครงการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร	ครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงานเพิ่มขึ้น
โครงการสหกรณ์	นักเรียนได้ซื้อของถูกมีคุณภาพและรายได้นำมา พัฒนาโรงเรียน
โครงการธนาคารความดี	นักเรียนประพฤติดีและตั้งใจทำดีเพิ่มมากขึ้น
โครงการจินตคณิต	นักเรียนคิดเลขได้เร็วขึ้น ครูค้นพบนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดเลข เร็ว
โครงการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ	นำข้อมูลมาพัฒนาโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น
โครงการสอนเป็นคณะ	ครูทำงานเป็นทีม ทำงานอย่างมีระบบและช่วย เหลือซึ่งกันและกัน
โครงการฝึกอาชีพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	นักเรียนมีทักษะในการทำอาชีพของท้องถิ่นซึ่งถือ เป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน

1.3) ผลการสนับสนุนจากชุมชนและกรรมการศึกษา

ในภาคต้นปีการศึกษา 2543 ทางโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการศึกษา
คนในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้อำนวยการเขต สก. สข. และท่านผู้มีเกียรติในเรื่องต่อไปนี้

- ทุกฝ่ายช่วยผลักดันจนได้งบประมาณสร้างสร้างอาคารตึก 5 ชั้น เป็นเงิน
9,500,000 บาท
- คณะกรรมการชุมชนจัดงาน "รวมน้ำใจสู่โรงเรียน" ทำให้ได้เงินมาพัฒนาด้านการศึกษา
โรงเรียนเป็นเงิน 95,000 บาท
- คณะกรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษา มอบเงินจากดอกเบี้ยมูลนิธิจำนวน 13,000 บาท ให้
ทางโรงเรียนดำเนินการติดตั้งน้ำประปา ซื้อพันธุ์ปลาปลูกเลี้ยงในกระชังเพื่อใช้ในโครงการอาหารกลางวัน
จัดทำเรือนเพาะชำเห็ด เพื่อใช้ในโครงการอาหารกลางวัน
- ผู้อำนวยการเขตได้ให้การสนับสนุนโดยการนำหินคลุกมาปรับถนนทางเข้าโรงเรียนให้ดีขึ้น
ทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น
- สก. ได้บริจาคเงิน 10,000 บาท เพื่อปรับปรุงและซ่อมแซมคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน

- ส.ส.นำของขวัญและรางวัล มอบแก่นักเรียนในวันเด็กและวันสำคัญต่าง ๆ
- ผู้ปกครองนักเรียนจัดหาชุดการแสดง ของรางวัลให้กับนักเรียนในการแสดงต่าง ๆ และชุดกีฬาในการแข่งขันฟุตบอลเล็ก

2) ด้านครู

2.1) แนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของครูในอดีต และปัจจุบันของครู ครูเห็นด้วยกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทาง พรบ.การศึกษา จำนวน 16 รายการ เพิ่มจากที่คิดในอดีต (ก่อนปี พ.ศ. 2542) ถึง 15 รายการ จาก 16 รายการ และมีการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพิ่มขึ้น จากระดับที่เคยปฏิบัติในระดับน้อย เพิ่มขึ้นเป็นระดับมากถึงมากที่สุด ถึง 15 รายการจาก 16 รายการ ยกเว้นเรื่องการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพียงรายการเดียวที่ครูยังมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเห็นด้วยกับแนวคิดและการปฏิบัติตามแนวคิดที่อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ส่วน มี 4 รายการ ได้แก่ (1) การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำ (2) การให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (3) การคิดหรือแสวงหาแนวทางมาลองใช้จริงในห้องเรียน และ (4) ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ข้อมูลตามการรับรู้ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิดและการปฏิบัติจริงของครูในโรงเรียน

2.2) ระดับความสำเร็จและหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสำเร็จ ครูประเมินความสำเร็จของการพัฒนาอยู่ในระดับ 50 – 65 % โดยระบุถึงหลักฐานของความสำเร็จครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านครู ได้แก่ การเตรียมการสอนของครู และผลงานของครู 2) ด้านนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเปลี่ยนพฤติกรรม ด้านการแต่งกาย การมีระเบียบและผลงานของนักเรียน เช่น การทำโครงการ 3) ด้านโรงเรียน ได้แก่ ความสะอาด ไม่มีขยะและการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และ 4) ชุมชน ได้แก่ ความเข้าใจระหว่างโรงเรียนและชุมชน นอกจากนั้นครูได้ประเมินความพร้อมในการพัฒนานักเรียน โรงเรียน และชุมชน โดยประเมินความพร้อมของตนเองอยู่ในระดับ 60 – 90% ของผู้บริหารอยู่ในระดับ 60 – 80 % ผู้ปกครองในระดับ 40 – 90 % และชุมชนในระดับ 30 – 50 %

2.3) จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูพบว่า ครูมีการปฏิบัติแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มครูที่รวมตัวกันสอนเป็นคณะ กลุ่มครูที่โรงเรียนเห็นว่าสอนดี และกลุ่มครูปกติธรรมดา สำหรับกลุ่มครูที่สอนรวมตัวกันสอนเป็นคณะ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดให้เด็กประกอบด้วย การพูดคุยกับเด็ก การทดสอบก่อนเรียน การแบ่งกลุ่มเด็กตามความสามารถ การให้เด็กลงมือปฏิบัติ การให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มโดยมีใบงานเป็นแนวทางให้เด็กปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน การให้เด็กลองคิดเอง ทำเอง แล้วครูคอยตรวจสอบ ให้คำปรึกษาแนะนำ ครูมีการจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศในการเรียนด้วยการจัดป้ายนิเทศ และใช้เทคนิคต่าง ๆ ผสมผสานกัน มีการเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนกิจกรรมถ้ารู้สึกว่าเด็กไม่สนุก ครูแสดงความเป็นกัลยาณมิตรกับเด็กโดยการพูดและปฏิบัติต่อเด็กด้วยความนุ่มนวล มีการทดสอบหลังเรียน และบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสรุปผลเป็นภาพรวมของห้อง มีการบันทึกผลการสอนหลังสอน และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการสอนครั้งต่อไป นอกจาก

นั้นครูยังมีการประเมินตนเองและเพื่อนร่วมงานด้วย สำหรับกลุ่มครูที่โรงเรียนเป็นว่าสอนดี มีลักษณะคล้ายคลึงกับครูกลุ่มแรก เพียงแต่การจัดกิจกรรมจะไม่มีแบ่งกลุ่มเด็กตามความสามารถ ครูจะเน้นในเรื่องระเบียบวินัยกับเด็ก นอกจากนั้นการสอนมีความสมบูรณ์น้อยกว่า เช่น มักไม่มีการทดสอบก่อนเรียนหรือหลังเรียน ส่วนครูกลุ่มปกติธรรมดา จะมีการพุดนำนักเรียนเข้าสู่บทเรียนและให้เด็กทำกิจกรรมโดยครูคอยนำ ชักถามและให้คำสั่ง ครูมีการใช้สื่อการสอนในการสอนพอสมควร และมีการให้เด็กทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติม

2.4) จากการสัมภาษณ์ครูและการสังเกตกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัด รวมทั้งการสัมภาษณ์นักเรียน และการตอบแบบสอบถามของนักเรียน พบว่า ครูมีพฤติกรรมการสอนเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

ก. พฤติกรรมด้านงานครู

- (1) ครูมีการเตรียมการสอนที่เป็นระบบมากขึ้น ใช้วิธีการหลากหลายขึ้น สอดคล้องกับ

ความถนัดและความสนใจของเด็กมากขึ้น

- (2) ครูนำความรู้จากการอบรมมาใช้ในการเตรียมการสอน
- (3) ครูมีการบันทึกผลการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และมีอุปกรณ์การสอนมากขึ้น

- (4) ครูมีการประเมินตนเองและเพื่อนครู
- (5) ครูมีการนำผลการสอนและผลการประเมิน ไปใช้ในการปรับปรุงการสอนของตน

ข. พฤติกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ครูมีพฤติกรรมการสอนที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา มากขึ้น ดังนี้

- (1) ให้นักเรียนสืบค้นและศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง
- (2) ให้นักเรียนทดลองลงมือทำ ปฏิบัติจริง
- (3) ให้นักเรียนคิด ฝึกการคิด การแก้ปัญหา
- (4) ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น
- (5) ให้เลือกสาระที่สนใจ และได้เรียนในสิ่งที่ถนัด/สนใจ
- (6) ให้นักเรียนเลือกวิชาเรียนที่ชอบ
- (7) พานักเรียนไปทัศนศึกษา
- (8) บูรณาการศิลปะและคุณธรรมในเรื่องที่สอน
- (9) ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม
- (10) จัดสิ่งแวดล้อมและสร้างบรรยากาศ
- (11) ให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้
- (12) มีกิจกรรมหลากหลาย ทั้งในห้องเรียนและกิจกรรมนอกสถานที่

(13) มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

(14) จัดกิจกรรมพิเศษ เช่น กีฬา การแสดง และโครงการต่าง ๆ เช่น

โครงการเพาะเห็ด เลี้ยงปลาดุก ภาษาไทยวันละคำ

(15) ให้นักเรียนแสดงผลงาน

(16) สอนนักเรียนเป็นทีม ดูแลเอาใจใส่นักเรียนมากขึ้น

(17) ครูใช้อุปกรณ์การสอนมากขึ้น

(18) ครูให้กำลังใจ ให้รางวัลนักเรียนมากขึ้น

(19) ครูตั้งใจสอน กระตือรือร้นมากขึ้น

(20) ครูใจดี ไม่โมโหและพูดดี ๆ กับนักเรียนมากขึ้น

3) ด้านนักเรียน

3.1) นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่า โรงเรียนของตนเป็นโรงเรียนในระดับค่อนข้างดี และให้ข้อมูลว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันที่แตกต่างไปจากเดิมก็คือ ครูใจดี ไม่โมโหง่าย รองลงมาคือ ครูให้ลองคิด / ทำ / ปฏิบัติเอง ครูตั้งใจสอนและกระตือรือร้น การเรียนมีกิจกรรมมากขึ้นก่อนแต่ก่อน มีการเรียนเป็นกลุ่มมากขึ้น มีอุปกรณ์การเรียนมากขึ้น ครูสอนทันสมัยทันเหตุการณ์ และมีการพาไปทัศนศึกษา มีนักเรียนเพียง 2 คนที่เขียนมาบอกว่า ครูสอนโดยบอกให้ทำ

3.2) นักเรียนให้ข้อมูลว่า รู้สึกพึงพอใจกับการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากโรงเรียนสะอาดขึ้น ครูใจดี ตั้งใจสอน และให้ของนักเรียน และมีกิจกรรมหลากหลาย และสนุก และพอใจที่นักเรียนเชื่อฟังครู

3.3) สิ่งที่ครูทำและวิธีการที่ครูใช้ ซึ่งนักเรียนชอบมีหลายประการ ได้แก่ การทดลอง วิทยาศาสตร์ การให้รางวัลเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ดี การที่ครูรักนักเรียน พูดจาดี ๆ กับนักเรียน ไม่ตีนักเรียน มีกิจกรรมให้ทำมากมาย มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมนอกสถานที่ การสอนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และการนำผลงานมาโชว์เพื่อน

3.4) สิ่งที่โรงเรียนทำและนักเรียนชอบ ได้แก่ การจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเด็ก วันพ่อ วันแม่ วันสุนทรภู่ วันคริสต์มาส วันสงกรานต์ วันครู และการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ส่วนการจัดกิจกรรมในแต่ละวันที่นักเรียนชอบก็มี กิจกรรมเล่น กีฬา กิจกรรมภาษาไทยวันละคำ กิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมเลี้ยงปลาดุก กิจกรรมท่องสูตรคูณ กิจกรรมทำอาหาร เป็นต้น นอกจากนั้นก็มีนักเรียนที่ระบุว่า ชอบห้องสมุด สวนหย่อม และชอบที่โรงเรียนมีต้นไม้มากขึ้น

3.5) จากการสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้จำนวน 16 รายการ พบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนมีส่วนร่วมในระดับมากมี 8 รายการ ได้แก่ (1) การได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ (2) การได้ใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง (3) การนำความรู้ไปใช้ (4) การได้ทดลองเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล (5) การได้รับการสอนหรืออบรมเกี่ยวกับคุณธรรม ในวิชาต่าง ๆ (6) การได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน (7) การได้ฝึก

ทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่าง ๆ และ(8) การได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจัดให้

เรื่องที่ปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		
	x	S.D.	ความหมาย
ในช่วงปีนี้นักเรียนได้ปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด			
1. นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.22	0.48	น้อย
2. นักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	2.44	0.86	น้อย
3. นักเรียนได้ปฏิบัติและทำกิจกรรมต่าง ๆ	3.22	0.65	มาก
4. นักเรียนได้ใช้ความคิดทำความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้ด้วยตนเอง	2.79	0.78	มาก
5. นักเรียนมีโอกาสดำเนินการเปลี่ยนความรู้ ความคิดกับเพื่อน ๆ	2.39	0.56	น้อย
6. นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.03	0.86	มาก
7. นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ เช่น วิธีการหาความรู้ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ	2.45	0.65	น้อย
8. นักเรียนมีโอกาสดำเนินการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลในเรื่องที่เรียน	2.78	0.69	มาก
9. นักเรียนได้รับการสอน หรืออบรมเกี่ยวกับคุณธรรมในวิชาต่าง ๆ	2.68	0.89	มาก
10. นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของนักเรียน	2.64	0.74	มาก
11. นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.81	0.59	มาก
12. นักเรียนได้ฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.43	0.79	น้อย
13. นักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ	2.60	0.93	มาก
14. นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง	2.41	0.93	น้อย
15. นักเรียนได้ใช้สื่อและสภาพแวดล้อมที่ครูจัดให้	2.38	0.90	น้อย
16. นักเรียนได้ไปศึกษาจากแหล่งความรู้ในชุมชน	2.28	1.00	น้อย

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึงนักเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2.7) ปัญหา อุปสรรคและความต้องการของโรงเรียนครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ก. ปัญหาความต้องการของโรงเรียนและครู

1) ด้านงบประมาณอาคารสถานที่และวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ

1.1) โรงเรียนต้องการห้องสมุดที่มีหนังสือที่ต้องการมากพอ และสถานที่สะดวกสำหรับเด็กในการใช้ (เพราะปัจจุบัน โรงเรียนยังมีความจำเป็นต้องใช้ห้องสมุดสำหรับกิจกรรมเฉพาะกิจต่าง ๆ ด้วย

1.2) โรงเรียนต้องการอาคารเรียนและห้องเรียนใหม่ เพราะอาคารเก่าคับแคบ และทรุดโทรม (ซึ่งขณะนี้ โรงเรียนประสบความสำเร็จได้รับอนุมัติ)

1.3) โรงเรียนต้องการเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องฉายแผ่นใส ไมโครโฟน อุปกรณ์การกีฬา เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

1.4) โรงเรียนต้องการงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดทำสื่อ เนื่องจากการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจำเป็นต้องใช้สื่อมาก และต้องการงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากร

2) ด้านวิชาการ

2.1) ผู้บริหารต้องการวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ มาให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียน เพราะแม้ตัวครูพอมีความรู้อยู่บ้าง แต่ไม่ได้มีความเข้าใจถึงขนาดที่จะนำความรู้นั้นไปใช้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ นอกจากนั้นครูยังพบว่า ความรู้มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้รู้สึกสับสนว่าแท้จริงแล้วเนื้อหาที่ถูกต้องคืออะไร จึงต้องการวิทยากรที่จะสามารถให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ในเรื่องต่อไปนี้

2.1.1) การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นสำคัญ

2.1.2) การสร้างความรู้

2.1.3) การพัฒนาการคิดของเด็ก

2.1.4) การวิจัยชั้นเรียน

2.1.5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งระบบ

2.1.6) การบูรณาการหลักสูตร

2.1.7) วิธีการที่สามารถช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วกว่าปกติ

2.1.8) เหตุผลของการทำเกณฑ์มาตรฐาน

2.1.9) ความเป็นไปได้ของ N T Q และการปรับฐานเงินเดือน

2.1.10) การนำความรู้ไปใช้ (ทำได้เพียงถามเด็กว่านำความรู้ไปใช้อย่างไร

2.2) สิ่งที่โรงเรียนต้องการจะพัฒนาต่อไปให้มากขึ้น เพราะขณะนี้ยังทำได้ไม่

เต็มที่ คือ

2.2.1) การสอนโดยผู้สอนเลือกเนื้อหาสาระได้เอง แต่ยังคงยึดวัตถุประสงค์ของ

หลักสูตร

2.2.2) การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เช่น หลักสูตรการเพาะเห็ด หลักสูตรการทำ

ผ้าคลุมศีรษะ (อิสลาม) หลักสูตรเพาะเห็ดฟาง หลักสูตรการเลี้ยงปลาตก

2.2.3) การจัดทำหลักสูตรบูรณาการ

2.2.4) การจัดกิจกรรมตามความสนใจของเด็ก

2.3) ผู้บริหารและครูต้องการให้มีการสอนเป็นทีมเพิ่มขึ้นเพราะจะได้ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพ ครูได้เรียนรู้จากกันและกัน และสามารถดูแลเด็กได้ทั่วถึง

2.4) ครูต้องการเชิญวิทยากรจากชุมชนเข้ามาให้ความรู้เด็ก ๆ เช่น บุรุษไปรษณีย์ คนในชุมชนที่มีความรู้เรื่องนิทานท้องถิ่น แต่ไม่มีค่าตอบแทนให้

2.5) ครูต้องการจะนำเด็กออกไปเรียนนอกห้องบ้าง เช่น ที่ทุ่งนา สนาม ฯลฯ แต่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากไม่สามารถดูแลเด็กจำนวนมากได้ทั่วถึง

2.6) ครูบางคนคิดว่าตนเองมีศักยภาพน้อยที่จะพัฒนานักเรียน ด้วยมีข้อจำกัดต่าง ๆ มากมาย แต่ก็พยายามแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ แต่รู้สึกว่าทุกครั้งที่เสนอความคิด ที่ประชุมยอมรับความคิดเร็วเกินไป อยากให้มีความคิดขัดแย้งบ้าง

2.7) ครูต้องการกำลังใจจากผู้บริหาร และต้องการความช่วยเหลือให้ครูสามารถพัฒนาเพิ่มขึ้น

2.8) ครูต้องการให้ผู้ปกครองสนับสนุนการเรียนของเด็กมากขึ้น ดูแลให้เด็กทำการบ้านซึ่งต้องนำมาใช้ในการเรียนการสอน ที่เป็นอยู่ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการเรียนมากกว่า

2.9) โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือจากชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ช่วยให้เห็นว่าต้องการให้โรงเรียนสอนอะไรเด็ก หรือให้ผลิตเด็กให้มีลักษณะอย่างไร ต้องการให้ช่วยคิดแก้ปัญหา และมาเยี่ยมโรงเรียนบ้าง เพื่อจะได้เข้าใจโรงเรียน ต้องการความช่วยเหลือจากชุมชนด้านงบประมาณ เพื่อใช้ในการฝึกอบรมและจัดทำสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาให้เด็กและการจัดการแข่งขันกีฬาและจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ข. ปัญหาและความต้องการของนักเรียน

1) นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้ในด้านวิชาการเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ (ความสำคัญ ความถี่มากไปน้อย)

1.1) วิทยาศาสตร์	1.6) สิ่งแวดล้อม
1.2) ประวัติศาสตร์	1.7) ยาเสพติด
1.3) คอมพิวเตอร์	1.8) บุคคลสำคัญ
1.4) ภาษาต่างชาติ	1.9) คณิตศาสตร์
1.5) ภาษาไทย	

2) นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้ในด้านวิชาชีพเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ (ตามความสำคัญความถี่มากไปน้อย)

- 2.1) การซ่อมวิดีโอ/ ซีดี/ จักรยาน/ รถยนต์
- 2.2) การทำอาหาร
- 2.3) การประดิษฐ์
- 2.4) การตกปลา
- 2.5) การขายสินค้า

3) สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ครูหรือโรงเรียนทำเพื่อช่วยให้นักเรียนเป็นคนเก่ง

3.1) ให้โรงเรียนจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้มากพอ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์วิทยาศาสตร์และมีห้องที่มีหนังสือมาก ๆ

3.2) ให้ครูสอนให้เข้าใจ มีกิจกรรมมาก ๆ สอนให้สนุกแต่มีสาระ สอนเรื่องอะไรที่ยาก ๆ สอนให้นำไปใช้ สอนเรื่องที่นักเรียนถนัดและสนใจ สอนให้นักเรียนทดลองคิดเอง ค้นคว้าด้วยตนเอง ครูให้โอกาสนักเรียนซักถาม ถ้าตอบผิดให้ตีเบา ๆ และครูทำเป็นตัวอย่างให้นักเรียน

3.3) ให้ครูช่วยกันสอนหลาย ๆ คน เอาใจใส่เด็กนักเรียน

3.4) ให้ผู้บริหารหาครูใจดีมาหลาย ๆ คน

3.5) ให้ครูใหญ่บริหารงานให้ดี ๆ

4) สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ครูหรือโรงเรียนทำเพื่อช่วยให้นักเรียนเป็นคนดี

4.1) ให้ครูเข้มงวดกับนักเรียน

4.2) ให้ครูอบรมจริยธรรม ให้ครูสอนให้เด็กคิดไตร่ตรองว่าสิ่งใดดี ไม่ดีก่อนทำ

4.3) ให้ครูเป็นแบบที่ดี

4.4) ให้ครูไม่ตีนักเรียน พูดเพราะกับนักเรียน ไม่เข้มงวดเกินไป ทำอะไรผิดก็บอกหรือเตือนดี ๆ

4.5) ให้เวลานักเรียนพักเพื่ออ่านหนังสือ ให้นักเรียนช่วยงานครู

4.6) ให้ครูเอาใจใส่นักเรียน

5) สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ครูหรือโรงเรียนทำเพื่อช่วยให้นักเรียนมีความสุข

5.1) ให้โรงเรียนจัดกิจกรรมมาก ๆ

5.2) ให้โรงเรียนพาไปทัศนศึกษา ไปค่าย

5.3) ให้โรงเรียนจัดการแสดงของเด็ก ๆ

5.4) ต้องการมีเวลาว่างเพื่อพักผ่อน เล่นกีฬา มีเวลารับประทานอาหาร

5.5) ให้ครูสอนสิ่งที่เด็กถนัด หรือสิ่งที่เด็กชอบ

5.6) ให้ครูไม่ทำโทษนักเรียนมากเกินไปพูดกับเด็กดี ๆ

5.7) ให้เด็กมีโอกาสดูวีดีโอ ฟัง/เล่นกีตาร์

5.8) ให้โรงเรียนมีต้นไม้มาก ๆ มีสวนหย่อม สนาม

6) สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ผู้ปกครองทำเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

6.1) ต้องการให้พ่อ-แม่ สอนการบ้าน เตือน/ดูแลให้อ่านหนังสือ พาไปซื้อหนังสือ พาไปเที่ยว สวนสัตว์ ทะเล สวนสยาม ฟาร์มจระเข้ ช่วยทบทวนเรื่องที่เรียน ให้นักเรียนดูข่าว ให้นักเรียนได้เรียนพิเศษ สอนให้คิด สอนให้แก้ปัญหา ให้พ่อ-แม่ทำงานเลี้ยงครอบครัวส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสือและให้พ่อ-แม่ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียน

6.2) ต้องการให้พ่อ-แม่สอนให้เป็นคนดี ตามใจในสิ่งที่ดี ให้ลูกทำในสิ่งที่อยากทำ อยากรู้เวลาว่าง อยากรู้ให้พ่อ-แม่ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ช่วยคิดแก้ปัญหา ช่วยเตือนลูกให้มีวินัย ให้รางวัล/ของขวัญ กับลูกบ้าง

6.3) ต้องการให้พ่อ-แม่เข้าใจลูก อยากรู้ให้ครอบครัวอบอุ่น ทำดีกับลูก พูดเพราะ ๆ กับลูก

ค. ปัญหาและความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน

1) ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนทำเอกสารเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบ เพราะพ่อ-แม่เด็กส่วนใหญ่ทำงานเป็นแคดดี้ที่สนามกอล์ฟ กว่าจะกลับบ้านก็ดึก ไม่มีเวลาที่จะจัดซื้อ หรือเตรียมอุปกรณ์ให้ลูกได้ทันที

2) ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนควรจะมีการจัดประชุมเป็นรายเดือน เพื่อให้ผู้ปกครองรับรู้ข้อมูลของทางโรงเรียนบ้าง และอยากให้โรงเรียนสอนเด็กเรื่องมารยาท และการอยู่ร่วมกันในสังคม

3) ผู้ปกครองเห็นว่า ขณะนี้โรงเรียนและครูมีการพัฒนาขึ้นมาก เพราะมีนโยบาย การปฏิรูปตนเอง ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นตื่นตัวตลอดเวลา ครูพยายามหาวิธีการสอนใหม่ ๆ มาสอน เอาใจใส่เด็กมากขึ้น มีการแสวงหาความสามารถของเด็ก แต่สิ่งที่เป็นห่วงก็คือ ไม่แน่ใจว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปเพื่อเด็ก หรือเพื่อตัวเอง เพื่อรักษาการประกอบอาชีพครู คิดว่าผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจแก่ครูว่า การทำงานสอนควรเป็นไปเพื่อเด็ก ไม่ใช่เพื่อตัวเอง

4) ผู้ปกครองเห็นว่า ครูบางคนยังสับสนว่าจะสอนอย่างไร จะดึงอะไรมาสอน และพบปัญหาเกี่ยวกับการประเมิน เช่น ลูกได้คะแนนจุดประสงค์เพียง 1 หรือ 2 หรือ 0 แต่เกรดกลับออกมาได้ 4 ผู้ปกครองไม่เข้าใจว่าหมายความว่าอย่างไร

5) ชุมชนยินดีให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ขอเพียงให้โรงเรียนติดต่อแจ้งมา ข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับแนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนากระบวนการเรียนของผู้บริหาร ยุทธวิธี / วิธีการ / กระบวนการสำคัญๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สภาพความสำเร็จของโรงเรียน และปัญหาและอุปสรรคและความต้องการของโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ได้ประมวลให้เห็นเป็นภาพรวมไว้ในแผนผังต่อไปนี้

- โรงเรียนประณีตคาราวานเล็ก อู่ทองเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถพัฒนาเป็นภาคสอง พุ่มมา - ปุ่มพู่
- นักเรียน 317 คน นักศึกษาอิสลามเกือบทั้งหมด ครูประจำ 19 คน นับถือศาสนาอิสลาม 2 คน
- โรงเรียนมีการย้ายผู้บริหารบ่อย ผู้บริหารจึงมีงานบริหารงานได้เพียง

[illegible]

2.8 สรุปองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

จากข้อมูลการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด และกระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ของโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ/ไม่สำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้ดังนี้

1) คุณสมบัติของผู้บริหาร ได้แก่ การมีคุณสมบัติต่อไปนี้

- 1.1) ความตั้งใจจริง และความพยายามที่จะพัฒนา
- 1.2) การติดตามความเคลื่อนไหวทางด้านวิชาการ และการนำมาเผยแพร่แก่ครู
- 1.3) ความกล้าที่จะประสานสัมพันธ์กับชุมชนใจกว้าง รับฟัง และยอมรับความคิดเห็นของครูและ

เด็ก

2) ยุทธวิธี/วิธีการ/กระบวนการ การบริหารจัดการที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การมีการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

- 2.1) การสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของครู
- 2.2) การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานของโรงเรียน
- 2.3) การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการสอนร่วมกันเป็นคณะ
- 2.4) การส่งเสริมให้มีการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
- 2.5) การส่งเสริมหลักสูตร
- 2.6) การประสานสัมพันธ์กับชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
- 2.7) การรับฟังปัญหาความต้องการของครูและนักเรียน
- 2.8) การสนับสนุนโครงการและกิจกรรมพิเศษที่หลากหลาย
- 2.9) การสนับสนุนให้ครูทำวิจัย
- 2.10) การพูดคุยและจัดประชุมปรึกษารื้อกับครูบ่อย ๆ
- 2.11) การส่งเสริมให้ครูประเมินตนเอง ผู้ร่วมงานและผู้บริหาร และเก็บหลักฐานการปฏิบัติงานของตน การสร้างความเข้าใจกับชุมชน การพยายามดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
- 2.12) การให้กำลังใจ ชมเชย ยกย่อง ผู้ปฏิบัติงานดี และมีผลงานดี
- 2.13) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

3) ยุทธวิธี/กระบวนการ/วิธีการสำคัญที่ครูใช้ ที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้

3.1) การเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ได้แก่ การที่ครูและผู้บริหาร มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีความเต็มใจที่จะแบ่งปันความรู้ ไม่หวงวิชา ให้ความคิด ความช่วยเหลือ ให้การทำตามความคิด มีความจริงใจ ไม่ทำร้ายผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง และมีความเสมอต้นเสมอปลาย

3.2) การร่วมกันสอนเป็นคณะ

3.3) การให้ความร่วมมือและร่วมงานกัน

3.4) การจัดการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร คือ การให้ครูผู้สอนประเมินตนเอง และผู้นิเทศให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ

3.5) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครู

3.5.1) ครูพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง โดยการติดตามอ่าน-ฟังข่าวสาร เข้าร่วม เข้าร่วม การอบรม สอบถามขอคำปรึกษาแนะนำจากผู้รู้ นำความรู้มาทดลองใช้และปรับปรุง

3.5.2) ครูพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

- (1) จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตใจ
- (2) จัดเนื้อหาสาระให้เหมาะกับวัย ความสนใจ และความต้องการของเด็ก
- (3) บูรณาการเนื้อหาสาระ และคุณธรรมในการสอน
- (4) สังเกตพฤติกรรมเด็ก อบรมสั่งสอนทั้งในและนอกห้องเรียน
- (5) ให้เด็กค้นคว้า ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- (6) ให้เด็กได้คิด ทำวิจัย และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- (7) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอน
- (8) วัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย
- (9) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง/ชุมชน

4) คุณสมบัติของครู ได้แก่ การมีคุณสมบัติต่อไปนี้

ก. ความเป็นกัลยาณมิตรต่อเด็ก

- ความกระตือรือร้นและความตั้งใจในการสอน
- ความรักเด็ก และเข้าใจเด็ก
- ใจดี อารมณ์เยือกเย็น ไม่โมโหง่าย
- การพูดดี ๆ กับเด็ก ไม่ดูด่า พูดเหน็บแนมเด็ก
- ความเอาใจใส่เด็ก
- การเป็นแบบอย่างที่ดี

- การเสริมแรงเด็กอย่างเหมาะสม เช่น ชมเชย ให้รางวัล ของขวัญ
- การไม่ลงโทษเด็ก/ การลงโทษเด็กอย่างเหมาะสม
- การไม่จู้จี้กับเด็กมากเกินไป

ข. ความเป็นกัลยาณมิตรต่อเพื่อนร่วมงาน

- ช่วยเหลือกันอย่างจริงใจ
- ไม่วางมาด โอ้อวด
- ไม่หวงวิชา
- ไม่ว่าร้ายกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

5) การจัดสาระและกระบวนการเรียนรู้

5.1) การเตรียมการสอน

- การเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ
- การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการเตรียมการสอน
- การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ ให้พร้อม
- การปรึกษาพูดคุยกับผู้อื่น(เพื่อนครู) เพื่อให้ได้ความคิดในการสอน
- การติดต่อแหล่งความรู้ วิทยากร

5.2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- การจัดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของเด็ก
- การให้เด็กเลือกวิธีเรียนเอง
- การให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และซักถาม
- การให้เด็กได้ทดลอง ลงมือทำ ปฏิบัติจริง
- การให้เด็กได้คิด แก้ปัญหา ได้ทำงานเป็นกลุ่ม
- การให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
- การให้เด็กไปทัศนศึกษา
- การให้เด็กทำกิจกรรม/โครงการพิเศษต่าง ๆ
- การให้เด็กได้นำความรู้ไปใช้
- การให้เด็กได้แสดง เต้น รำ ร้องเพลง
- การให้เด็กได้ใช้ผลงาน
- การให้เด็กได้เล่นสลับเรียน
- การสอนให้เด็กเกิดความเข้าใจ
- การสอนอย่างมีสาระแต่สนุก

- การให้เด็กช่วยตนเอง
- การให้เด็กช่วยผู้อื่น/สังคม
- การฝึกวินัยให้เด็ก

5.3) การดำเนินการหลังการสอน

- การบันทึกการสอนหลังการสอน
- การจัดทำบันทึกการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล
- การประเมินตนเองและผู้ร่วมงาน
- การนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงตนเองและการสอน

6) ผู้เรียน ได้แก่ การมีโอกาสได้ทำ/มีสิ่งต่อไปนี้

- 6.1) การมีโอกาสได้เรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจ ได้เลือกวิธีเรียน
- 6.2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
- 6.3) การได้ค้นคว้า ชักถาม คิด ทดลองทำ แก้ปัญหา
- 6.4) การได้แสดงออก ไขว่ผลงาน
- 6.5) การได้ทำกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ
- 6.6) การได้เล่นกีฬา
- 6.7) การมีวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อในการเรียนรู้
- 6.8) การได้นำความรู้ไปใช้
- 6.9) ผู้ปกครองช่วยสอนการบ้าน/ ทบทวนบทเรียน
- 6.10) โอกาสในการไปเที่ยว/ หาประสบการณ์ใหม่ ๆ /ไปทัศนศึกษา

7) โรงเรียน บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อ และทรัพยากรในการเรียนรู้

ได้แก่ การที่โรงเรียนมีสิ่งต่อไปนี้

- สภาพแวดล้อมที่ดี ได้แก่ บริเวณโรงเรียนที่มีต้นไม้ สวนหย่อม
- สื่อและวัสดุอุปกรณ์การสอน
- เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร

8) ผู้ปกครองชุมชน ได้แก่ การที่ผู้ปกครอง/ชุมชนมีสิ่งต่อไปนี้

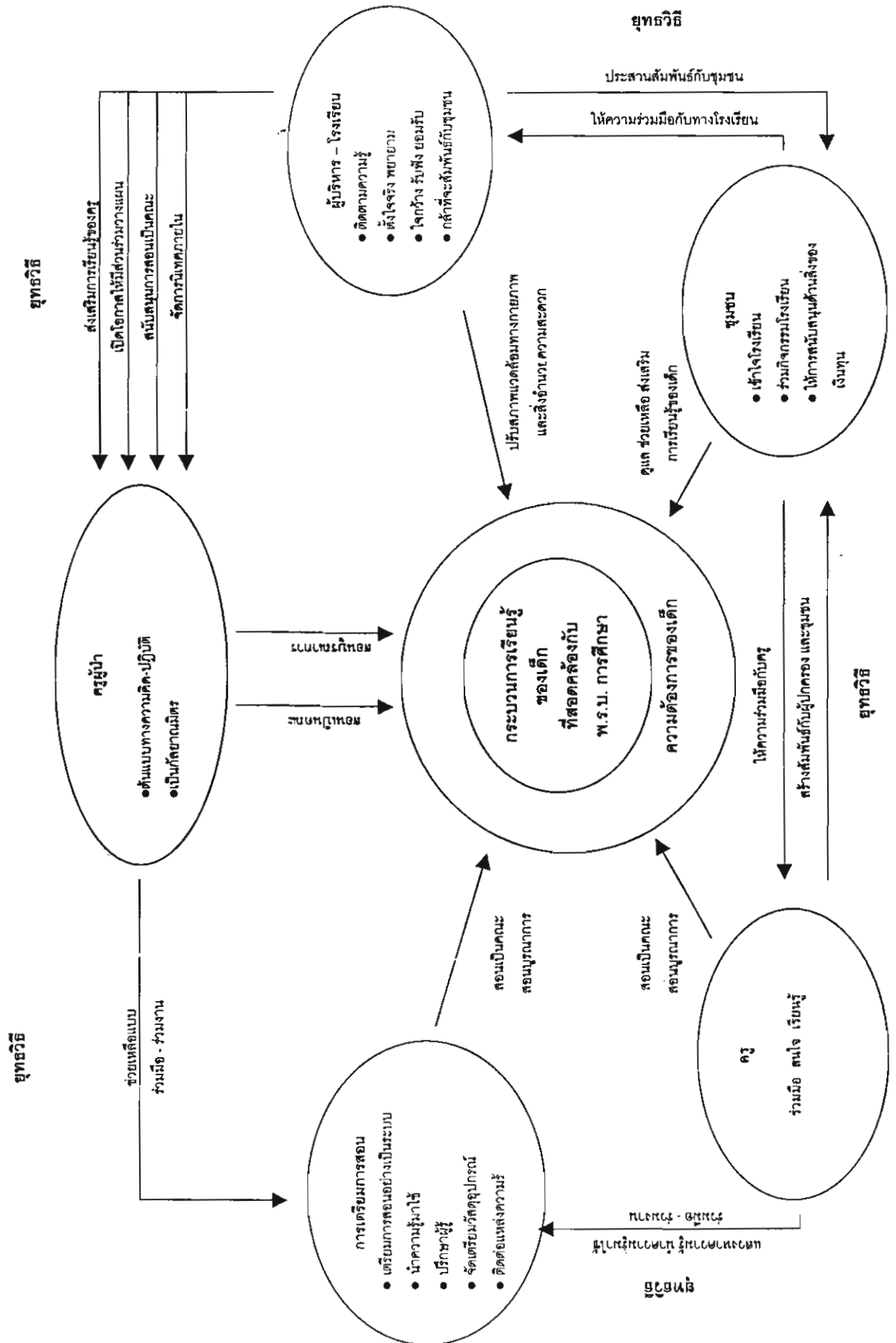
- ความเข้าใจในจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ และการดำเนินงานของโรงเรียน
- การให้ความร่วมมือแก่โรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวิชาการ ด้านเงินทุน ด้านการร่วม

กิจกรรม ด้านการดูแลส่งเสริมบุตร เป็นต้น

- การได้รับการติดต่อประชาสัมพันธ์ ได้รับข่าวสารจากทางโรงเรียน
 - การได้มีโอกาสมาร่วมประชุมกับทางโรงเรียน
 - การดูแลและส่งเสริมบุตรอย่างเหมาะสม เช่น การช่วยสอนการบ้าน การทบทวนบทเรียน
- การพาไปเที่ยว

องค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

องค์ประกอบที่เชื่อมต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้กรณีศึกษาโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่

ตอนที่ 3

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

3.1 การสรุปผลการวิจัย

โรงเรียนสะเดาวิทยา : โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ในกรุงเทพมหานคร สังกัด
สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

3.1.1 บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนสะเดาวิทยาคือโรงเรียนขนาดเล็กแถบชานเมืองมีห้องเรียน 8 ห้อง ประกอบด้วยชั้นเรียนอนุบาล 2 ห้อง ชั้น ป.1 – 6 ชั้นละ 1 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมดมี 317 คน นับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมด คณะครูมีทั้งหมด 19 คน มีคุณวุฒิปริญญาตรี 14 คน นับถือศาสนาอิสลาม 2 คน นอกนั้นนับถือพุทธศาสนา โดยเฉลี่ยครูมีภาระงานสอนปกติประมาณ 11 – 17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โรงเรียนเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น เพียงหลังเดียว สภาพเก่าแก่ ทรุดโทรม แต่ยังใช้ได้ ด้านหน้าของโรงเรียนติดลำคลอง ด้านหลังโรงเรียนเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน และทุ่งนาทุ่งหญ้ากว้าง โรงเรียนไม่มีรั้วรอบเป็นขอบเขต มีอาคารสอนศาสนาเป็นตึก 2 ชั้นขนาดใหญ่และสุเหร่าตั้งอยู่ใกล้บริเวณโรงเรียน เป็นที่กล่าวกันว่า โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่ถูกลืมไม่ได้รับงบประมาณหรือการดูแลใดๆ เท่าที่ควร ผู้บริหารมีการย้ายเข้าออกบ่อย ประมาณ 2 ปี ต่อครั้ง ผู้บริหารคนปัจจุบันอายุ 58 ปี คุณวุฒิปริญญาตรี กำลังเรียนปริญญาโท เพิ่งย้ายมาปฏิบัติงานได้ประมาณปีเศษ ก่อนหน้าที่ผู้บริหารคนปัจจุบันจะเข้ามา โรงเรียนและชุมชนมีปัญหาด้านความสัมพันธ์ต่างฝ่ายต่างมีเจตคติที่ไม่ดีต่อกัน

3.1.2 แนวคิด / กระบวนทัศน์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

ทั้งผู้บริหาร ครูและนักเรียน ต่างให้ข้อมูลตรงกันว่า ในอดีตการเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียน และผู้เรียนคือผู้ไม่รู้ ซึ่งครูสามารถช่วยให้รู้ได้โดยการบอก อธิบาย หรือให้ดูแบบหรือทำให้ดู นอกจากนั้นก็คือ การให้อ่านหนังสือและท่องจำและทำแบบฝึกหัด โดยมีการให้ทดลองปฏิบัติจริงบ้างแต่น้อยมาก ครูจำเป็นต้องมีการลงโทษ เพื่อให้เด็กตั้งใจทำงานและเรียนรู้ ซึ่งครูก็เห็นว่าผลที่เกิดขึ้นมีทั้งทางด้านบวกและลบ ปัจจุบันแนวคิดได้เปลี่ยนไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา พรบ.การศึกษา รวมทั้งแนวคิดประกันคุณภาพและ NTQ ล้วนผลักดันให้ครูปรับเปลี่ยนแนวคิด ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ครูมีความเห็นด้วยกับการสอนตามแนว พรบ. การศึกษา อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ผิดกับในอดีตที่ครูเห็นด้วยในระดับน้อย

3.1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

เมื่อผู้บริหารคนปัจจุบันเข้ามา พบว่า ครูของโรงเรียนมีอยู่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง กลุ่มที่ลังเลไม่แน่ใจ และกลุ่มที่ต่อต้านการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยกลุ่มลังเลไม่แน่ใจมีมากที่สุด และกลุ่มต่อต้านมีจำนวนน้อยที่สุด ผู้บริหารได้พยายามที่จะพัฒนาโรงเรียน โดยการสนับสนุนให้ครูไปเข้าประชุม อบรม ศึกษาดูงานโรงเรียน และอ่านเอกสารต่างๆ และนำความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการและคิดโครงการต่างๆ ขึ้น และได้พยายามเข้าไปสื่อสารทำความเข้าใจกับชุมชน จนสถานการณ์ค่อยๆ ดีขึ้น ประจวบกับโรงเรียนได้มีครูผู้นำเกิดขึ้น ครูท่านนี้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก และได้ไปช่วยงานที่ศาลาว่าการกรุงเทพมหานครอยู่ระยะหนึ่ง แล้วจึงกลับมาปฏิบัติงานที่โรงเรียน ครูท่านนี้เป็นครูที่มีอุดมการณ์ในการพัฒนาเด็กและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ประกอบกับเป็นผู้มีความเป็นกัลยาณมิตร คอยให้ความช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยความเต็มใจ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างทางวิชาการ สิ่งใดที่พูดก็จะปฏิบัติตามที่พูด มีการสอนเป็นระบบให้ผู้อื่นเห็นเป็นตัวอย่าง ปฏิบัติต่อเด็กอย่างนุ่มนวล แก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ และให้คำแนะนำซึ่งเมื่อเพื่อนครูนำไปใช้แล้วได้ผล จึงทำให้เพื่อนครูเกิดความเชื่อถือศรัทธา งานการพัฒนาเริ่มเห็นผลชัดเจนขึ้น เมื่อครูท่านนี้เสนอผู้บริหารให้มีการสอนเป็นคณะหรือเป็นทีมขึ้น ซึ่งในชั้นแรกสอนร่วมกันเพียง 2 คนและปรากฏว่าได้ผลดี ครูที่ร่วมสอนเป็นทีมได้เรียนรู้จากครูผู้นำท่านนี้ และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของตนได้ ต่อมาครูผู้นำได้สร้างแผนการสอนเรื่อง “ภาคต่างๆ ของประเทศไทย” ขึ้น และได้เชิญครูอื่นๆ มาช่วยเป็นวิทยากรให้เด็กปรากฏว่า ครูผู้นำพบว่า ครูของโรงเรียนมีภูมิสำเนาครบทั้ง 6 ภาคและผลจากการสอน ทำให้ครูเกือบทั้งโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอน และเริ่มเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก และนำแนวคิดและวิธีการต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในการสอนวิชาต่างๆ ที่ตนสอนบ้าง การพัฒนาเริ่มก้าวหน้าผู้บริหารจัดให้มีการนิเทศภายใน ครูสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือกันได้ เด็กมีความสุขในการเรียนรู้มากขึ้น และชุมชนรู้สึกพอใจกับการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับผู้บริหารได้พยายามสื่อสาร สร้างความเข้าใจกับชุมชนมากขึ้น ชุมชนจึงให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนมากขึ้น และช่วยผู้บริหารผลักดันจนโรงเรียนได้งบประมาณสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ คาดว่าการพัฒนาคงจะก้าวหน้าไปเรื่อยๆ หากครูได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่และชุมชนกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันยิ่งๆ ขึ้น

3.1.4 องค์ประกอบ/ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบหรือปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียนนี้ประสบความสำเร็จมาได้ในระดับหนึ่ง (ตามการประเมินของครู คือ 50%-65%) ก็คือ

- 1) ผู้บริหารและยุทธวิธีการบริหารจัดการ มีผู้บริหารที่มีความสนใจและตั้งใจที่จะพัฒนาโรงเรียน สนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ของครู เปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและคิดโครงการต่างๆ สนับสนุนการสอนเป็นคณะ จัดการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร พยายามปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกและสร้างความเข้าใจกับชุมชน และกล้าที่จะเข้าไปสัมพันธ์กับชุมชน สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น
- 2) ครูผู้นำ มีครูผู้นำที่เป็นต้นแบบในทางความคิดและการปฏิบัติ และเป็นกัลยาณมิตรที่สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนครูและครูให้ความเชื่อถือ
- 3) ครู มีครูที่อยู่ในวัยทำงานที่ให้ความร่วมมือ เปิดใจ และสนใจที่จะเรียนรู้และทดลองทำสิ่งใหม่ๆ ไม่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงมากนัก
- 4) ครู มีการเตรียมการสอน นำความรู้มาใช้ในการเตรียมการสอน ปรึกษาผู้รู้ จัดเตรียมสื่อ และแหล่งความรู้ และมีความตั้งใจสอน กระตือรือร้น จัดเนื้อหาสาระโดยคำนึงถึงความสนใจของเด็ก สังเกตพฤติกรรมเด็ก ให้เด็กศึกษาค้นคว้า คิด ทำ ทดลอง เรียนจากประสบการณ์จริง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัดประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย
- 5) ชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและการดำเนินงานของโรงเรียนและให้ความร่วมมือและช่วยเหลือโรงเรียนทั้งในด้านสิ่งของเงินทุน การจัดและการร่วมกิจกรรม รวมทั้งคำแนะนำและความคิดเห็น

3.1.5 อุปสรรค / ปัญหา / ความต้องการของโรงเรียน

- 1) นักเรียนของโรงเรียน หลังเลิกเรียนเวลา 15.00 น.แล้วจะต้องไปเรียนที่โรงเรียนสอนศาสนาต่อตั้งแต่เวลา 15.30 – 19.00 น. และในวันเสาร์ 9.00 – 12.00 น. นักเรียนจึงไม่มีเวลาที่จะทบทวนบทเรียน ทำการบ้าน และโรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมเสริมให้แก่นักเรียนได้
- 2) โรงเรียนต้องการงบประมาณ เพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากร ห้องสมุดและสื่อ และการจัดทำห้องปฏิบัติการ
- 3) โรงเรียนต้องการวิทยากรหรือผู้ให้คำชี้แนะอย่างกระจ่างชัดในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในประเด็นที่โรงเรียนต้องการ
- 4) โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการและหลักสูตรท้องถิ่น
- 5) ครูต้องการให้การพัฒนาเป็นไปอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และต้องการความจริงจัง กำลังใจและน้ำใจจากผู้บริหาร
- 6) ชุมชนต้องการการประชาสัมพันธ์ข่าวสารจากทางโรงเรียนให้บ่อยขึ้นและมีการสื่อสารสร้างความเข้าใจร่วมกันให้มากขึ้นกว่าเดิม

7) นักเรียนต้องการครูที่ใจดี สอนสนุก มีสาระ สอนสิ่งที่นักเรียนอยากรู้และให้เด็กคิด ทดลอง แสดง นำไปใช้ ให้เด็กซักถามได้และได้เล่นสลับเรียน ได้มีเวลาพัก เล่นกีฬา เข้าห้องสมุด ไปทัศนศึกษา

3.2 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้พบว่า บุคลากรของโรงเรียนซึ่ง ได้แก่ ครู และผู้บริหาร ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้อย่างชัดเจน จากอดีตที่เคยคิดว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียน และที่สำคัญคือ เคยมีความเชื่อว่าผู้เรียนเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้เอง ดังนั้นครูจึงต้องคอยบอก-อภิปราย หรือป้อนความรู้ให้ ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง หรือให้ดูแบบแล้วทำตามบ้างให้อ่านหนังสือและท่องจำบ้าง หรือให้ทำแบบฝึกหัดบ้าง ซึ่งก็พบว่า ไม่ได้ผลตามที่มุ่งหวัง ครูจึงต้องใช้วิธีลงโทษ กวดขันเด็ก การกระทำทั้งหมดก็ปรากฏผลชัดเป็นที่ตระหนักแก่ตัวครูเอง ทำให้เด็กไม่มีความสุขในการเรียนรู้ และทำให้เด็กคิดไม่เป็น แก้ปัญหาไม่ได้ และไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ แต่เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางอื่นที่สามารถนำมาใช้ทดแทน และแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับจุดดีของแนวคิดเดิมที่มีอยู่บ้าง(ตามความคิดเห็นของครู ได้แก่ การมีวิธีการจัดผลที่ชัดเจนว่า ใครสอบได้ สอบตก และเด็กเรียนรู้ไปในทิศทางเดียวกัน) การจัดการเรียนการสอนตามลักษณะเดิมจึงยังคงดำรงอยู่เรื่อยมา

การปฏิรูปการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และแนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษานับว่าเป็นพลังกระตุ้น และผลักดันให้โรงเรียนเกิดการพัฒนา ซึ่งในกรณีศึกษานี้จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอยู่ที่ผู้บริหารประการหนึ่ง และที่ครูผู้นำที่เป็นต้นแบบอีกประการหนึ่ง ผู้บริหารมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน จึงเป็นแรงผลักดันให้เริ่มดำเนินการต่าง ๆ ประกอบกับคุณสมบัติของผู้บริหารที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น ความตั้งใจจริง ความพยายาม การติดตามข่าวสารความรู้ และการมีใจกว้างรับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานและมีอิสระในการคิดทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงทำให้กระบวนการของพัฒนาเคลื่อนที่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอาจจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร หากขาดครูผู้นำที่เป็นต้นแบบ เพราะแนวคิดหรือกระบวนการทัศน์ในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย จากการไปเพียงรับรู้รับฟังมา แนวความคิดของครูจะเปลี่ยนแปลงได้ก็ต่อเมื่อได้เห็นกระบวนการดำเนินการและผลเป็นที่ประจักษ์ชัดด้วยตนเอง ซึ่งปรากฏชัดจากกรณีศึกษานี้ หากครูขาดครูผู้นำซึ่งเป็นต้นแบบและผู้ให้คำปรึกษา การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงก็คงไม่เกิดขึ้นจากกรณีศึกษานี้ เห็นได้ชัดเจนว่า การที่ครูจะสามารถนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติได้นั้น ต้องอาศัยผู้รู้ช่วยชี้แนะที่มีความเป็นกัลยาณมิตรช่วยให้คำปรึกษาแนะนำที่กระจำ และมีการบวนการปรับปรุงต่อเนื่อง ผลจากการทดลองปฏิบัติ จะเป็นกำลังใจและแรงจูงใจให้การพัฒนาก้าวขึ้นไปในระดับสูงขึ้นเรื่อย ๆ

กระบวนการปรับแนวคิดและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนนี้ เป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงให้เห็นถึงรูปธรรมของแนวคิดต่าง ๆ ในพ.ร.บ.การศึกษา และในขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นถึงประเด็นของความไม่กระจ่างชัดในแนวคิด ซึ่งโรงเรียนทั้งหลายที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาดังกล่าวจะต้องเผชิญ จากการเก็บข้อมูลเจาะลึกและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด คณะผู้วิจัยได้พบประเด็นของความไม่กระจ่างชัด หรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในแนวคิดหรือขาดความรู้ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหลายประเด็นที่สำคัญมีดังนี้

1) ความไม่กระจ่างในเรื่องของแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความรู้ และการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหลายประการ เช่น

- 1.1) วิชาทักษะไม่เหมาะที่จะให้เด็กเรียนรู้ได้เอง
- 1.2) การให้เด็กเรียนรู้เอง ทำไม่ได้ตลอดการสอน
- 1.3) แนวคิดนี้ไม่เหมาะสมกับเด็กเรียนอ่อน
- 1.4) การให้เด็กคิดเองจะทำให้เด็กเรียนรู้เนื้อหาได้น้อย
- 1.5) การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น มักเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู-ผู้เรียนเป็นส่วนมาก

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน-ผู้เรียนยังมีไม่มาก

- 1.6) วิธีการวัดและประเมินผล

2) ความกระจ่างในเรื่องของการนำความรู้ไปใช้

3) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีในการปรับพฤติกรรมเด็ก ครูยังขาดความรู้ วิธีการ จึงยังคงเห็นว่า ต้องตี ลงโทษ กวดขัน เพราะไม่มีวิธีอื่น

4) ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของเด็ก และการให้เด็กสร้างความรู้ด้วยตนเอง จากการสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ครูมีความพยายาม แต่ยังขาดทักษะที่จำเป็นอยู่ จึงทำให้การสอนไม่เกิดผลตามแนวคิด (เช่น ครูสอนเรื่องเครื่องบิน แต่เด็กสนใจพูดเรื่องจักรยาน ครูถามให้เด็กคิด เรื่องต้นไม้ที่เอนออกหาแสง แต่เด็กตอบไม่ได้ตามที่ครูกาด จึงต้องใช้วิธีบอกเด็ก)

5) ความเป็นกัลยาณมิตรของครู ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ ข้อมูลที่ได้จากเด็ก ไม่ว่าจะเป็นจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และจากการสัมภาษณ์หลังการสังเกตกิจกรรม คำพูดของเด็กซึ่งปรากฏบ่อย ๆ ก็คือ เด็กต้องการครูที่ใจดี อารมณ์ดี เข้าใจเด็ก และพูดกับเด็กดี ๆ ซึ่งก็ยังไม่ได้หมายความว่า ต้องการครูที่ใจดีตามใจเด็กทุกอย่าง และจะพูดว่ากล่าวตักเตือนเด็กไม่ได้ เพราะในขณะเดียวกัน เด็กให้ข้อมูลด้วยว่า อยากให้ทั้งครูและพ่อแม่ตักเตือนอบรมสั่งสอน แต่ขอให้พูดด้วยดี ๆ และอยากให้ทั้งครูและพ่อแม่ตามใจเฉพาะสิ่งที่เด็กที่เด็กอยากทำ ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดว่า ประเด็นสำคัญที่เด็กต้องการก็คือ การพูดจาที่ดีกับเด็ก พูดตักเตือนกันด้วยเหตุและผล ไม่ใช่ใช้อารมณ์ดุด่าว่ากล่าว

หรือลงโทษ ประเด็นนี้น่าจะเป็นประเด็นที่โรงเรียนควรจะสร้างความเข้าใจทั้งกับครูและพ่อแม่ เพราะเป็นเรื่องทางจิตใจและอารมณ์ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก

6) เจตคติต่อนักวิชาการคิดว่า นักวิชาการที่คิดค้นอะไร ๆ ขึ้นมา ก็เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน นอกจากนั้นตัวครูเองยังได้ระบุความต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ อีกดังนี้

- (1) เทคนิควิธีพัฒนาการคิดของเด็ก
- (2) การวิจัยชั้นเรียน
- (3) การบูรณาการหลักสูตร
- (4) วิธีการให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วกว่าปกติ
- (5) การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ
- (6) เหตุผลของการทำเกณฑ์มาตรฐาน
- (7) ความเป็นไปได้ของ NTQ และการปรับฐานเงินเดือน

ผลการศึกษาโรงเรียนพบว่า ครูประมาณ 50% ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการเรียนการสอนไปได้แล้วในระดับหนึ่ง และได้ประเมินความสำเร็จของโรงเรียนไปแล้วถึง 50 - 65% ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปได้อย่างดี หากได้รับการกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เนื่องจากโรงเรียนมีจุดแข็งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลายประการ ได้แก่

(1) สถานที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ด้านหน้าติดลำคลอง ด้านหลังติดทุ่งนา โรงเรียนปราศจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ

(2) ขนาดของโรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โครงสร้างการบริหารไม่ยุ่งยากซับซ้อน ปัญหาการบริหารจัดการนับว่ามีน้อย

(3) บุคลากรอยู่ในวัยทำงาน ไม่แบ่งพวกแบ่งกลุ่ม และมีครูที่มีคุณวุฒิสูงถึงระดับปริญญาเอก

(4) ชุมชน ผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ จึงให้ความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างดี

(5) นักเรียนสุขภาพดี ชอบเล่นกีฬา กล้าแสดงออก รักความยุติธรรม

ดังนั้น โรงเรียน ผู้บริหาร จึงควรพยายามดำเนินการอย่างต่อเนื่องและอย่างเต็มที่ เพราะความสำเร็จได้ดำเนินมาได้เกินครึ่งทางแล้ว

3.3 ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

1) โรงเรียนควรให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างสมบูรณ์

- 2) โรงเรียนควรช่วยให้ความรู้ความเข้าใจที่กระจ่างแก่ครูในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1) แนวคิดเรื่องการสร้างความรู้
 - 2.2) แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
 - 2.3) วิธีการและแนวทางวัดและประเมินผลตามแนวคิดใหม่
 - 2.4) เทคนิควิธีการปฏิสัมพันธ์และปรับพฤติกรรมเด็ก
 - 2.5) เทคนิควิธีการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของเด็ก
 - 2.6) เทคนิควิธีการพัฒนาการคิดของเด็ก การช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้เร็ว
 - 2.7) การวิจัยชั้นเรียน
 - 2.8) การบูรณาการหลักสูตร
 - 2.9) ความเป็นกัลยาณมิตรของครู
 - 2.10) การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ
 - 2.11) เกณฑ์มาตรฐานการศึกษา และ NTQ

3) โรงเรียนควรนำประเด็นสาระการเรียนรู้ที่เด็กสนใจอยากเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนมากขึ้น

4) โรงเรียนควรนำข้อมูลปัญหาและความต้องการที่ได้จากผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ไปพิจารณาแสวงหาทางปรับปรุงเพื่อการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

5) โรงเรียนควรมีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน

ข. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดูแลให้การสนับสนุนโรงเรียนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนไม่หยุดชะงักและดำเนินไปด้วยดีอย่างรวดเร็ว

2) รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในเรื่องแหล่งความรู้และแสวงหาวิธีการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ